

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

GYULAFEHÉRVÁR (VÁR)

Telefon szám 16.

LAPTULAJDONOS

Az Erdélyi Róm. Kath. Irodalmi Társulat.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	— — — — —	8 kor
Félévre	— — — — —	4 "
Negyedévre	— — — — —	2 "

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Pató Pálék.

Igaz, hogy még a pokol torka működik, gránátok, gépfegyverek, gyors és lassú tüzelők munkája teszi kénzaguvá a levegőt, de nagy szüklátókörségre vall, ha valakinek minden figyelmét épen csak a háború fázisai kötik le. Aminek égnie kell menthetetlenül, az már csak égjen, de szét kell néznünk, hogy a jövőről is gondoskodjunk. A képzelhetetlen értékek megsemmisülésével csak kell gondolkozunk róla, hogy miből pótoljuk a hiányokat. És itt nemcsak arról van szó s nem is épen az a fő, hogy a kárpáti falvak fölépüljenek s az eltűnt tulipános kapuk helyébe újak kerüljenek. Hiszen ezek lassankint csak kibújnak a földből, észre sem vesszük hogyan. De vannak pusztulások, hiányok más tereken is, s ezek rekonstruálásánál sokkal nagyobb veszély fenyeget minket háború után, mint maga a háború. Amerika, Anglia, Franciaország óriási készüléketeket tesznek a háború utáni gazdasági konjunkturákra. A napokban hallottuk hírét, hogy Angliában néhány milliárd cipő áll utra készen s várja az indulást,

mihelyt a béke olajága kihajtja első zöld levelét. Megértjük, hogy ez mit jelent? Csak rá kell néznünk hiányosan felszerelt cipőgárderobbe-unkra, s megtaláljuk a feleletet. Kifogytunk a cipőkészletünkből, ez tagadhatatlan, s nem nagyon rózsás az állapot e tekintetben sem szövetségeinknél, sem Oroszországban. Cipőre égetően szükség van még ha az év nagy részét meztláb is gyalogoljuk át. A cipőnek tehát feljön a napja. De az is kétségtelen, hogy első pillanatnyi szükségünket onnan kell enyhíteniünk, ahonnan lehet. S megindulnak a megterhelt angol hajók a mi partjaink felé. És csak egy milliárd cipőt tudjon elliferálni a hirtelen zavarban átlag potom tiz korona haszonnal, tiz milliárdja térül meg a háborús költségeinek. S nem kételkedünk, hogy Kolumbus földje igazi amerikai élelmességgel szintén készül ilyen hadjáratra. Ő talán szöveteivel áll lesbe ellenünk, Franciaország parfümeivel, csipkeivel s „das Land, wo die Citronen blühen” talán rizzsel, áronnal, vagy más egyébbel. S mindenik beszedi a zsiros milliárdokat tőlünk a passzívák rendezésére. Itt a veszedelem. Nagyobb szerencsétlenség ez minden Marne vagy Piave

melletti vereségnél. A szerencsétlenséget abban látjuk, hogy nálunk nem találják az ellensúlyozó intézkedéseknek még a kísérletét sem. Nálunk nem látunk semmi mozgást az adóprésen kívül, ami a háborús költségek fedezésére irányulna. Pedig nekünk is vannak kincseink. A háború megtanított rá, hogy nem az arany az igazi érték, hanem a kenyér, a cipő, a cérna, a gyógyítószer, az aratógép. S ezekhez a cikkekhez mi adtuk békében a nyersanyagot. A mi búzáink vándorolt Ausztriába s tovább is; a mi juhaink gyapja, marháink bőre utazott a drága csehekhez, vagy Amerikába, Angliába pocsek áron, hogy aztán cipő vagy szövet alakjában visszatérjen, de sokszorozott értékben. Ezek az anyagaim most is megvannak; áldott földünk ontja a búzát; gyapjunk, bőrünk csak akad; rezinük, vasunk sem apadt ki. De látjuk-e legalább egy gyár alapkövét a földben, amelyben a háború után nyersanyagaink földelőzást nyernének, hogy ne vándoroljanak az idegenbe milliárdjaink? Készül-e a kéménye legalább csak egy hitvány cérnagyárnak, hogy megakadályozzuk az idegen fonalkarikák begurulását a Duna és Tisza

Az egyház szociális tevékenysége.

Anya- gyermekvédelem és a zsinatok.

Irta: Dr. Hirschler József.

Az egyháziak példáját követték a hívők is. Így tudjuk, hogy Rómában Poma-chius segítségével Fabiola menedékházat nyitott szegény gyermekek számára. Konstantinápolyban bizonyos Zoticus, Rómában pedig Belizar alapított árvaházakat. Konstantinápolyban az árvák felügyelete magasrangú tisztviselőre volt bízva, ilyen volt pl. János herceg is, Mihály császár öccse, akit azért Orphanotrophusnak neveztek. A IX. században bizonyos Soror nevű jámbor polgár Sienában menedékházat alapított „Maria della Scala” név alatt, melyben a betegek és szegényeken kívül még árva, lelenc és beteg gyermekek is nyertek ápolást. Ezen intézet példájára Itália több városában is alakultak hasonló célú és berendezésű intézetek.

Az első rendszeres lelencház is egyházi férfiaknak köszöni létét. 785-ben ugyanis Milánóban bizonyos Datheus archipresbyter alapított ily intézetet. „Minthogy sokszor megtörténik — olvassuk az alapító levélben (Cantu Cezár: Világtörténelem VIII. k. 480. l.) — hogy az emberek az érzéki élet által tévútra vezetnek, megtörténik, hogy az adulterium következményeit nem merik napfényre hozni, megölik s így nem kerestvelén a gyermeket, kárhozatba küldik, mert nincsen olyan hely, ahova a paráznaság következményeit elrejtteni lehetne, így tehát az ilyen kis gyermeket csatornába, folyókba dobják, s annyi gyilkolást követnek el, amennyi gyermek születik bűnös viszonyból. Ennek következtében én Datheus archipresbyter, úgy saját lelmem üdvére, mint polgártársaim javára rendelém, hogy a házból, melyet a templom közelében vettem, a talált gyermekek számára menedékhelyet csináljanak — akarom, hogy amely gyermek kitétetik a templomba, eme házban alkalmazott és fizetett ápolóknak adassék, s elválasztva még hét évet itt tölthessenek, valamely mesterségben oktattassanak és elvérén az időt, minden szolgaságtól

menten oda mehessenek, ahova akarnak.”

Datheus alapítólevelének gondolata indította III. Ince pápát is arra, hogy 1198-ban, midőn Rómában a világhírű Santo Spirito kórházat kibővítették, és restaurálták, külön nagy lelencházat is építsen a kített gyermekek számára és azt a kórházzal kösse össze. Ugyanekkor hozták divatba az úgynevezett tololádákat is, melyeknek az volt a céljuk, hogy a gyermeknek a lelencházba való juttatását megkönnyítsék. A régi alapszabályok szerint „a nőt, ki a menyeyi Atya küszöbén téve le gyermekét, követni és vizsgáldni ne szabadjon.” A lelencház egyik részében t. i. hengeralakú faláda volt alkalmazva, amely alul egy nyílással volt ellátva. Ha valaki gyermeket hozott a lelencházba, csöngetnie kellett, mire az ispotabeliek a ládát kitalták, annak nyílását felfelé fordították, hogy az illető a csecsemőt kényelmesen beletehesse. Erre az ápoló személyzet a gyermeket a tololádából kiemelte és gondozás alá vette. A tololáda rendszer Rómából csakhamar egész Itáliában és Európa többi országában is elterjedt. Azonban csakhamar kifogások és panaszok emelkedtek-ezen rend-

Oberbauer A. utóda

Budapest, IV. Váci-utca 41.

A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerek ruhák, zászlók, stb. gyára — Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

szó? Tettünk-e csak egy lépést, hogy Zwack, Chateau, Hamilton s a többi urak ne szívják ki a magyar milliárdokat, hanem magunkat természetesen magunknak iparcikkéket, s legalább ne növeljük újabbakkal a háborús milliárdokat? Történt-e valamilyes intézkedés, hogy megtudjuk becsülni kincseinket, s ne engedjük kicsalni s kilopni a szemünket? Mindezekből még eddig csak annyit hallottunk Wekerlétől, hogy tegyük intenzívebbé gazdálkodásunkat a többtermeléssel. De tanítja-e valaki népünket a többtermelés módjára? És a többtermelés gondolata különböző nem menti meg a hazát. Mert mi hasznunk van belőle, ha nem egy, hanem két milliárd értékűt termelünk a külföldnek, de öt milliárdot adunk a feldolgozott termékekért ugyanannak a külföldnek? Ez nem gazdálkodás. Ha mi még mindig az ősi módon engedjük rabolni magunkat, akkor ez a háború örökre eltemetett minket. Mert gondoljuk csak meg: férfinepünket kiirtotta vagy rokkantá tette a lóvészárak; testileg satnya, lelkileg iníciáltnak nemzedék lép a jövő porondjára s gazdaságilag erőtlenséggel meglénczélkezőekkel fog tengődni a világ előtt. Lehet így élni?

És mindezekről parlamentünkben szó sem esik. Pató Pálék erre még ráérnek. Ők még boldogan fizik szószátyárkodást a választói jogról, mosogatójak egymás rongyait a nemzet színe előtt, a többi várhat. Hiszen világos, hogy ezen fordul meg a nemzet jövő sorsa s nem az elrabolt milliárdokon. Világos, hogy Mitrofan Vaszilij, Schwartz Jakab és Bokányi Amsel választói joga menti meg a hazát s nem a gyárak kéménye. Pató Pálék előtt még mindig csak az a fontos, hogy Andrássy húzza legközelebb a szalakat, vagy az ördög csakugyan nem alszik s Tisza veszi kezébe a gyepőt. Nem vagyunk mi szerencsés és boldog nemzet, hogy Pató

Pálók örököndek a jövőnk felett? Nyugodtan alhatunk. Lieb Vaterland, magst ruhig sein, fest steht und treu der gescheite Pató Pál auf seinem Bein.

Csöd.

Némfely emberek csendesen készítik elő a csődöt, amely üzletüket fenyegeti. A legtöbb a csődből is hasznot húz. A szociáldemokraták nem a csődöt készítették elő csendesen, hanem a sztrájkot. De a sztrájkból csőd lett. Az utolsó nap nyomtatott cédulákat osztottak az elvtársak között. Szociáldemokrata gyónás volt a cédulára írva. Ez esetben ösztönösen vallottak a vörösök. Így kezdődött a szózat, melyet a Népszava is hozott vezércikkében: Egy hét óta hősies harcot vív Magyarország munkásai. Olyan harcot, amelybe nem a maga szándékából fogott. (Nagyon igaz. Szegény munkás azt se tudta, mit követeljen? Béremelést vagy kormányváltást?) Olyan harcot, amelyet rákényszerítettek a körülmények. (Micsoda körülmények? Az első e kényszerítő körülmények közt a munkásbolondító demagogvezérek, kik közül egy csoportot ügyesen lefogtak Stockholmba menő útjukon. Enye, miért menten Stockholmba? Külső körülmény miatt ők is. Ez pedig rájuk néve az antant pénze, melyet megígértek általános sztrájk esérére, ha abból nálunk is forradalom lesz. Persze, így is lehet. A pénz is kényszerítő néha. Halljuk csak tovább a szózatot:) Mi a munkástanács tagjai (ahá, munkástanács, emlékszünk: orosz forradalom) élére állottunk a kitört küzdelemnek („kitört”? Micsoda szó? Kitört a háború, beállt a sztrájk, megszűnt a munka. De „kitört”? Ahá, van a magyarban még amiről mondjuk, hogy „kitört”, pl. ha

valakinek a nyakáról van szó. Ha pedig a társadalom nyakáról van szó, akkor a forradalom tör ki. Rendben van. Folytasuk.) Híven ahhoz a szellemhez, amely a harcoló munkásokat eltölti, tartózkodunk attól, hogy a mai kormánnyal bármiféle tárgyalásba bocsátkozzunk. (A vallomás ez a része ugyan nem igaz, mert ignis akartak a kormánnyal tárgyalni, de a kormány nagyon helyesen nem bocsátotta őket be; mindazonáltal őszinte az a rész is, mert elárulta, hogy a mai kormánnyal nem tárgyal már. Majd ha a munkástanács tagjai lesznek a kormányban.) Kormány-ígéretre a munkáságnak nem is volt, és nincs szüksége. (Hát miért sztrájkoltak a kormánnyal szemben? Sem élelmezési, sem bérigéret nem kell nekik. Hát mi kell?) Ezek után férfiasan bevallja a munkástanács szózata, hogy a harc elérte a csúcspontját és (!) a követelések teljesítését kivívni nem lehetett. (Megpróbálták, követeléseiket előadták, tehát tárgyalni akartak, ugye?) A kormány óriási államhatalmával szemben eddig (vastagon nyomva) kevésnek bizonyult a leghősiesebb kitarítás. (Tyű, micsoda alázatos bevallás a gyöngeségnek! Hogyan? A nagyszavú szociálista vezérek beszélnek így, hogy a munkásság sokkal nagyobb tömeget elcsönvésték, hogy sokkal több pénzüket elvegyék, hogy sokkal nagyobb terrort alkalmazhassanak, mert eddig kevesen vannak még mindig és a kormánynak (érsd meg jól) nagy az államhatalma. Aztán kijelenti a szózat, hogy céltalan lévén a további küzdelem, beszüntetik a sztrájkolást és beadják egyelőre derekukat összes követeléseik fenntartásával emelt fővel, büszke öntudattal, töretlen erővel (Szerényi mégis megtörte) és régi dacosságukkal.” Befeleződik pedig a szósz két felkiáltással: „Éljen a nemzet-

szeg ellen, úgy hogy a legtöbb országban lényeges módosításoknak vetették azt alá. Európa legtöbb államában azt a szokást hozták be, hogy a lelenchgyermek szülőjét följegyezték s tőle a gyermeket csak úgy vették át, ha az szükségesnek vagy nagyon célszerűnek bizonyult. Ezzel az anyas a gyermek közötti viszony nem szakadt meg úgy, mint a tiszta tololáda-rendszer-nél. A gyermekek átvételének ez az utóbbi módja ma már csak Olaszország, Spanyolország és Portugália egyes lelenchházaiban áll fenn és ott is nagyon problematikus a haszon, melyet az hoz. (V. ö. Ratzinger, Arnenpfeile, 130. l., dr. Jehlicska F. Az emberi élet a keresztény erkölcsstanban. 120—121. l.)

A gyermekvédelemről lévén szó, legyen szabad e kérdésnél a mi időnket is röviden szemügyre venni.

Nagyon tévednénk, ha azt gondolnánk, hogy a klasszikus népeknél eddig említett egybekiáltó bűnök, nevezetesen a gyermekkítétel a kereszténység fellépésével, terjedésével eltűnt volna. Végzetes volna a tévedésünk, ha azt gondolnánk, hogy a mi korunk nem szenved e betegségben. Ha az ember olvassa a szociál-erikusoknak, nevezetesen Ottingennek idevágó munkáit, megdöbbenve látja, hogy a gyermekkítétel a mi korunknak is társadalmi betegsége. A keresztény világfelfogás nem

ment át az emberek vérebe és húsába. És ott vannak a társadalmi bajok, ezek között első helyen a munkás neprétegek anyagi nyomora, a lakásmizéria, a gyári munkától gyökerében megtámadott családi élet s mindaz a sok egyéb baj, amely a mai szociális kérdés és elsősorban a nőkérdés anyagát képezi.

Csak rövid néhány adatot, amely kiáltóan bizonyít a mellett, hogy mindnyájunknak össze kell fogni a keresztény eszméknek terjesztése, a társadalomnak keresztény szellemben való megújítása kérdésében. Enélkül a bűnök gyökere eltüntetéséről még álmodni sem lehet.

Az összes civilizált nemzetek közül a franciáknál pusztít ez a bűn a legjobban. Páris közelében tíz év előtti statisztika szerint kb. 18.000 dajka foglalkozott szegény és előkelő párisi gyermekeknek az ápolásával. A 70-es években dr. Vachernek kimutatása szerint 27.000 gyermeket szállítottak évenként a bűnös szülők a vidéki dajkáknak. Ez a szám a Párisban született összes gyermekeknek a fele. Vannak Párisban és Franciaország többi városaiban is egész családok és háztömbök, ahol gyermeket egyáltalán nem lehet látni. Belgiumban Ottingen adatai szerint 1840-től 50-ig évenként így szaporodott a lelenchgyermek száma: 6841, 6976, 6777, 6727, 6602, 6915, 6982, 6778, 6860, 7703,

7574. Ausztriában magában Bécs városában 1845—50-ig a következő horribilis és rohamosan növekvő számú lelenchgyermekket ápoltak a lelenchházakban: 18.658, 20.044, 21.049, 21.693, 22.609, 22.667. Évtizedekben számitva következőképpen növekedett a kitétt gyermekeknek a száma 1790-től 1850-ig ugyancsak Bécs városában: 27027, 31435, 34475, 42686, 44846, 66355. Egy évtized alatt tehát Bécs városában 21500-al több lett a lelenchgyermek.

Ehhez a statisztikusok még hozzáveszik a lelenchgyermeknek ijesztő módon nagy halandóságát és azután fölvetik a kérdést, lehet-e manapság már a lelenchházakat tényleg jótéteménynek, a szeretet művének tekinteni? Ezeknek a lelenchházaknak azonkívül óriási a demoralizáló hatása, mert biztos, hogy főleg a tololádával ellátott lelenchházak megmélyezik a társadalom bizonyos köreit, csökkentik a családi összetartozandóság érzését, a szülői szeretetet, a valósággal felbátorítják a könnyelmű személyeket a bűn elkövetésére. Ottingen kimutatja, hogy a lelenchgyermeknek túlnyomó többsége törvénytelen. Leecsúsznak arról a magaslatról, amelyen III. Ince állott és legelső tendőnk, e mérges társadalmi betegség orvoslásánál visszatérni oda. De térjünk vissza élénk tüzőtől célunkhoz.

A római patria potestas az atyát a

közi szociáldemokrácia" és „éljen a magyarországi munkásmozgalom, a nemzetköziség eszköze, s csak annyiban éljen, amennyiben ezt szolgálja". Ime, keresztény testvéreim, így rendez sztrájkot a nemzetközi hazaárulók vezetősége. Csődöt csinál a sztrájkból, hogy legközelebb fordulalmat csinálhasson belőle. Megtanulta ügyesen, hogyan kell a csödből hasznot húzni, mert magánéletében a békés foglalkozásban volt már neki pár kis csödjé. Csak az a különbség a kis és a nagy csöd között, hogy a kis csödnél a csödcsinálónak más valaki, legtöbbször esetben a felesége az utódja, a nagy csödöt pedig azért csinálják a sztrájkvezérek, hogy ők legyenek a megbukott kormány utódja. Fognak-e máskor is vallani ilyen öszintén? Gondoskodjunk róla, hogy még öszintébben is.

(E ö d.)

A leányegyesületek — cselédotthonok megszervezésének kérdéséhez

Általános a panasz, hogy a kezdetben látogatott Leány (Cseléd-) egyesületek fokozatosan kiürülnek, míg végül alig lézeng pár tag benne. Nagyon sok leányegyesület pangásának az oka, hogy a vezetőség nem találja el a hangot, a módot, amellyel a tagokat az egyesülethez vonzaná; emellett azonban úgy látszik, hogy nagyon soknál már a megalakulásnál hiba esik, melynek természetes következménye a későbbi csöd. Az egyesület megalakulásánál a cél: elvonni a leányokat a nekik nem való, káros szórakozástól, s ehelyett nemes, testet-lelket üdítő szórakozást nyújtani. Ez a cél föltétlenül helyes, igaz, csak a gyakorlati kivitelben esik hiba, t. i. azon alanyok kiválasztásában, akik elvonandók volnának a rossz szoká-

gyermek feltétlen urává tette és arra is jogot adott neki, hogy gyermekét eladhassa és pedig akár szegénységből, akár valamely másra háramolható baj eltávolítása végett. Ha azonban az atya már háromszor adta el fiát, ez az atyai hatalom alól felszabadult. Az atyai hatalom az esetben is megszűnik, ha a fiú Jupiter papja lett, a leányt pedig fölverték a Vesztá szüzek közé, vagy oly ünnepléses házasságra lépett, melyben atya hatalmát férje örökölte s annak nem annyira neje, mint inkább leánya volt. Ez volt a „conventio in manum" és ezt Livius (XXXIV. 7.) servitus muliebris-nek nevezi.

A régi germán jog szerint a családapának hatalmában állott kiskorú fiát és hajadon leányát eladni. Még a XII. században is szokásban volt, hogy az angolok gyermekeiket Írországra rabszolgáknak eladták. Az Egyház volt az első, amely teljes erővel küzdött e barbárság ellen és iparkodott az apai hatalmat a gyermek érdekében korlátok közé szorítani. 1158-ban a waterfordi általános zsinat szabaddá nyilvánít minden ilyen eladott gyermeket. Hasonló szándék vezette I. Miklós pápát is már régebben, midőn 866-ban a bulgárokhöz intézett levelében kikélt az ellen, hogy a gyermekeket büntetik és megölik apáik gyermeikéért.

(Folytatjuk.)

soktól, s a nemes szórakozásban volnának részesítendő. A tagok kiválasztásában van a hiba és pedig az a hiba, hogy kiválasztás egyáltalában nem történik. Az eddigi gyakorlat az, hogy minden jelentkező szívesen, tárt karokkal fogadtatik. Ez pedig baj, nagy baj!

A leányegyesületi, illetve cselédotthoni leendő tagok általában két főcsoportba oszthatók: I. azok, akik már benne vannak a nekik nem való testet, lelket rontó szórakozásban. 2. azokra, akik távol voltak eddig az ilyen mulatságoktól. Még egy harmadik csoportba oszthatók azokat, akik e két főcsoport mesgyéjén állanak.

A legtöbb leányegyesület, ill. cselédotthon nem tett különbséget e csoportok között, s egyazon egyesületbe akarta összehozni ezeket a gondolkodás, érzés és életmódban annyira különböző elemeket. S itt jutott zátonyra a hajója. S természetesen is. Olyan szórakozást nem nyújthat egyetlen Leányegyesület ill. Cselédotthon sem, amely az első csoportbelieket kielégítette volna. Ezeknek valóban liget, vurstli és katoná kell a szórakozáshoz. Ezek tehát, ha kezdetben el is mentek az egyesületbe, hamar otthagyták.

Visszont a második csoportbeliek nem látogatták, vagy kimaradtak az egyesületből éppen azért, mert ottan első csoportbeli alakokat is találtak. Ezekkel együtt járni nem akartak, az csak rontaná híruket (főképpen faluhelyen). Tehát ők is kimaradtak.

A harmadik csoportbeliek megörölvén a két másik után igazodtak. Kétségtelen, hogy az első csoport nagyobb veszélyben és romlásban van, a segítség is sürgősebb. Ezt a segítséget azonban aligha viheti a Leányegyesület vagy Cselédotthon. En nem is ebben látom ezeknek a célját. Előtem az a kép lebeg, amikor nagy tüzesetnél az erők elégtelensége miatt égni hagyják a menthetetlen házat, s menteni igyekeznek teljes erőből a menthető környezetet. A Leányegyesületnek és vállfájának is célját abban látom: menteni elsősorban, amit még a tűz nem kezdett ki, nemes, jó szórakozást, tanítást adni a jó leányoknak, a jó, romlatlan cselédoknak, hogy ezeket tarttuk vissza a rossz társaságtól. Ezek nagy veszélyben vannak, hogy ifjúságuk, unalmuk, nemes szórakozás hiánya őket is „ligetbe", „vurstlibe" „bakához" kergeti majd szórakozni.

A Leányegyesület (Cselédotthon) megalakításánál tehát a második csoportbelieket szem előtt tartani, ezek számára az egyesületet megcsinálni és fentartani. Ismerünk egy Leányegyesületet, amelynek megalakulásakor a vezetőség egyenesen kimondotta, hogy csakis jó híru, jó viseletű leányok lehetnek tagok, viszont minden jó leánynak ott kell lennie. A felvételt nem egykönnyen ment, próbaidőhöz volt köve. Másoldalról is minden lehető eszközzel igyekezett a vezetőség az egyesület ázsíóját emelni, úgy hogy külön megitzelés számba ment, ha valamelyik leány a tagok sorába felvételt. Ez a legényesebb bizonyosság volt amellet, hogy jó viseletű. A községnek a maga nemében elite-egyesület lett s perze, hogy kapós emiatt.

Radványi József.

Pályázati hirdetmény.

Székelylvéczei (Udvarhely m.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk. Fizetés törvényes: terményekben, ingatlan, államsegély és törvényszereinti lakás. **Határidő július 31.** Bővebb felvilágosítást az iskolaszéktől.

Székelylvécze, 1918. jun. 31.

Iskolaszék.

HIREK.

— **Olvasóinkhoz.** A háborús helyzet súlyos követeléseit minket is kényszerítene, hogy olvasóinktól áldozatot kérjünk. Kiadónk a papírárak s munkabérek őrjási emelkedése következtében nem képes a lapot továbbra is a régi árában előállítani, s mi nem zárkozhattunk el méltányos követeléseivel. Majdnem 100 százalékkal kellett emelnünk a lap előállítás árát. Ez a körülmény kényszerítet minket is rá, hogy a lap előfizetési árának felmérésével kellemetlenkedjünk. E tekintetben mondhatjuk, hogy a Közművelődés utolsó helyen áll. Minden fővárosi és vidéki, napi és heti lap fölemelte az előfizetési árakat, a legtöbb már ismételtelen is, mi most, a háború megedik év végén tesszük először s most is csak mérsékelt. Választmányunk határozata egységesen állapította meg a lap árát úgy az Irodalmi Társulat rendes és pártoló, valamint az előfizetők számára évi 12 koronában. Ez az áremelés július 1-től számít, vagyis csak az év második felére szól. Az Irodalmi Társulat rendes tagjaitól kérünk tehát az év hátralévő részére az évi 6 korona tagsági díjon felül még 3 koronát, a pártoló tagoktól a 10 K. tagsági díjon felül még 1 koronát, előfizetőinktől pedig még 2 koronát. Ez olyan csekély összeg, amelynek megfizetése úgy hisszük, nem érinti érzékenyen olvasóink évi költségvetését. A nyugdíjazott papok és nyugdíjazott kántorok, tanítók részére 8 korona lesz a lap előfizetési ára. Kérjük tehát olvasóinkat, szíveskedjenek a néhány koronát kiadónk hivatallunknak megküldeni. Nem hisszük, hogy olvasóinkat e csekély megterhelés elriasztaná lapunk további megrendelésétől. Tisztelettel a Közművelődés szerkesztője.

— **Hat heti szünet után** indul meg újra lapunk a jelen számmal. Ennek a kényszer-hallgatásnak kiadónk súlyos betegsége volt az oka. Bármennyire is törekedtünk, de nem sikerült kellő helyettesítőt találnunk, s így a lapnak szünetelnie kellett. Béke időben ez nem történhetett volna meg, de a mostani háborús viszonyok között ez nem csodálatos s nem szorul bővebb igazolásra. Olvasóink szívés elnézését s türelmét kérjük ezért a megrovódtséért, de a lehetetlennel szemben mi sem tehetünk semmit.

— **Halálozás.** Kertész Lajos kir. iárásbíró hosszas szenvedés után, életének 42-ik évében f. hó 13-án elhunyt. Temetése júli. 15-én délután 4 órakor lesz.

— **Az egyházmegyei papság részére kiutalt ruha-szövet** ügyében az alábbi felszólítás ment 4266—1918. sz. alatt a lelkész hivatalkokhoz: A népruházati bizottság az Erdély-egyházam, lelkészek részére jutányos áru ruhaszövetet utalt ki. A ruhaszövetek háromféle minőségűek. 1. Reverendaszövet, ára méterenként 40 kor. 2. Vastagabb szövet, felöltőre alkalmas, de téli reverenda is készíthető belőle. Ára méterenként 60 kor. 3. Vastag szövet, felöltőre alkalmas (kevésbé finom), ára méterenként 31 kor. 50 fill. Egyik vagy másik szövetből megfelelő mennyiséget az ellenség által megszállott területen lakó lelkészek mindenképp kap. A többiek közül csak egy negyedrész. Hogy a szövetek szétosztása megfelelően történhessen, mindazok, kik igényt tartanak szövetre, igényüket ide jelentés be, s az alábbi kérdőpontokra válaszoljanak:

1. A három fajta szövet közül melyikből óhajt részesülni? 2. Ha az elsősorban kívánt szövetből már nem jutna számára, ez esetben melyik szövetből óhajt másodsorban; ha esetleg ebből sem kaphatna, melyikből óhajt harmadsorban részesülni?

3. Ha valaki csak egy (vagy két) fajta szövetre tartana igényt, határozottan írja meg, hogy ha ebből nem kaphat, másfajta szövet nem kell. 4. Mivel esetleg előfordulhat, hogy valamelyik szövetfajtából a kereslet nem éri el a rendelkezésre álló mennyiséget, aki kész lenne kétszeres részt átvenni, azt is jelezzék. Az igények jelen értesítés kézhezvételétől számított 10 napon belül megteendők. A később érkezett vagy hiányos jelentéseket semmi körülmény között sem veszem figyelembe. Szövetet mindenki egy mennyiségben (egy reverendára vagy egy rend ruhára való) kap. A szövetek mintáit láttam, s azokat a háborús viszonyokhoz képest megfelelőeknek találtam, de a szövetekért semminemű felelősséget nem vállalok. Mivel a szövetre leginkább reászoruló lelkészek egy negyedrészenek megállapítása, valamint a szövetek szétküldése hosszabb időt (két hónap) vesz igénybe, szíveskedjék mindenki türelemmel lenni.

Gyulafehérvár, 1918. jun. 24.

†Gusztáv Károly s. k. püspök.

— **Uj gyorsvonat a Tátrába, Fiuméba és Aradon és Kolozsváron át Brassóba.** A m. kir. államvasutak igazgatósága és a kassa-oderbergi vasút vezérigazgatósága a nyári idő alatt, június 15.-től szeptember 15.-ig a Magas-Tátrába közvetlen gyorsvonatokat jár. A tátrai gyorsvonat Budapestről a keleti pályaudvarról 9 óra 20 perckor indul és délután 5 óra 12 perckor érkezik Poprád-Felkára, 6 óra 20 perckor pedig Tatra-Lomnicra. Ugyanehhez a vonathoz egy közvetlen I—II. osztályú kocsit kapcsolnak Bártfaifürdőre, amely 7 óra 15 perckor érkezik Bártfaifürdő állomásra. Azonkívül lesz egy közvetlen I—II. oszt. kocsit Tátralomnicra. Az egész vonat tehát Budapestről csak Poprád-Felkára közlekedik, de lesz egy-egy közvetlen kocsit Bártfaifürdőig és Tátralomnicig is. Visszafelé a vonat Tatra-Lomnicról reggel 10 óra 20-kor indul, Poprád-Felkáról 10 óra 50-kor és Budapest keleti pályaudvarra érkezik este 6 óra 30-kor. Ehhez a reggeli gyorsvonathoz is lesz közvetlen kocsit Tátralomnicról és Bártfaifürdőről. A bártfaifürdői vonat, amelynek csatlakozása lesz ehhez a gyorsvonathoz, reggel 9.20-kor indul. A tátrai gyorsvonatok mind a két irányban lesznek étkező kocsik és a gyorsvonat maga I., II. és III. osztályú kocsikból fog állani.

Június 15.-étől kezdve megnyílik továbbá ismét a gyorsvonati közlekedés Budapest és Fiume között. Az államvasutak igazgatósága nappali gyorsvonatot állított be úgy az oda, mint a visszautazásra. A gyorsvonat Budapest keleti pályaudvarról reggel 7 óra 10-kor indul és Fiuméba este 7.30-kor érkezik. Visszafelé Fiuméből reggel 8.10-kor indul és Budapest keleti pályaudvarra este 9.5-kor érkezik. A Fiume és Budapest közti gyorsvonatokon is lesz étkező-kocsik. Július 1-től Budapest keleti pályaudvarról délután 2.10-kor Arad felé is indul egy gyorsvonat, mely Brassóba másnap délelőtt 10.27-kor érkezik. Visszafelé Brassóból délután 5.43-kor indul és Budapest keleti pályaudvarra másnap délután 1.23-kor érkezik. Budapest ny. pályaudvarról este 9.35-kor indul és Kolozsváron át Brassóba másnap d. u. 5.42-kor érkezik. Brassóból d. e. 10.28-kor indul és Kolozsváron át Budapest ny. pu. reggel 7.35-kor érkezik. Ezen az új vonaton külön kocsik lesznek német tiszték számára. Legény-ségi állományhoz tartozók ezt a gyorsvonatot nem használhatják.

IRODALOM.

Abaille. Irta Anatole France. Pongrácz Árpád fordítása. '94 lap. Késsé bizalmatlanul nyulunk minden könyv után, melyen

Anatole France neve diszlik. mert az ő neve a szatira, persiflage, maró gúny s más ilyen hasznos házi eszközök fogalmával van összekapcsolva. Különösen ha vallásról vagy erkölcsről van szó! Ilyenkor legjobb félre dobni könyvét, mert felháborodás nélkül nem lehet olvasni vérlázító sorait. Ezuttal azonban letette szokott szatir ábrázatát és beállt mesemondónak. Lehet, hogy ezzel is kiakart valamit figurálni finom formában, nem tudjuk, nem is kutatjuk, ellogadjuk a mesét a maga bájos egyszerűségében s hallgatjuk, mint gyermekkorunkban a Tündér Ilona és Argiris királyfi történetét. Áhítással hallgatjuk, mint oktatja Loc király Abeillel és jegyesét: „Gyermekeim, nagyon szeretni egymást, az még nem elegendő a boldogsághoz; azonkívül helyesen is kell szeretni egymást... Emberek vagytok s épen ezért sok nyomoruságnak vagytok alávetve. És aztán ha egymás iránt táplált érzéseitekbe nem vegyül el egy kis elnézés és esőtől. Igazán csak azt szeretjük, akitnek még a gyöngye oldalait és hibáit is szeretjük.” — A fordítás jól sikerült, érezzük az eredetinek egyszerű mezei virág illatát. A könyv tiszta jövedelmének egy részét a sappörök rokkantjainak segélyezésére ajánlotta föl a fordító. Kapható Schäser Ferenc könyvkereskedésében Gyulafehérvárt. Ára 4 korona.

Pályázat.

A türkösi róm. kath. egyházközség kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Jövedelem: Lakás, 2 szoba, kamra, pince, nyári-konyha, kert. Fizetés: egyházközségtől és egyházi alapokból 702 kor. 60 fillér, államségély 698 kor., stóla-illeték átlag 50 kor. Köteleesség:

plebános vezetése mellett az összes kántortanítók pontos végzése és osztatlan elemi iskola vezetése. Okmányok: Képesítő oklevél, szolgálati bizonyítvány, keresztlevél. Határnap: július 24. Választás: július 28.

Türkösi, 1918. július 15.

Egyh. tan. és iskolaszéki elnök.

HASZONBÉRLET.

Az erdélyi püspökség 1919. január hó 1-től számítandó 3 évre haszonbérbe adja Tátén levő mintegy 114 holdnyi, Diómálon levő mintegy 11 holdnyi, Öregyházán (Strázsán) levő mintegy 110 holdnyi, és Sospatakon levő mintegy 56 és fél holdnyi területű szántó, kaszáló és legelőjét. — Az ingatlanok nagyságáért a püspökség szavatosságot nem vállal. — Zárt, lepecsételt és a megajánlott évi haszonbérösszeg 10%-ának megfelelő bánattal ellátott ajánlatok 1918. július hó 31-ig (bezárólag) adandók be az erdélyi püspökség jóságigazgatóságához (Gyulafehérvár, vár.) Később beadott ajánlatok nem lesznek figyelembe véve. — Az ajánlatok feletti esetleges árverés 1918. aug. 10.-én délután 3 órakor fog megtartatni az erd. püspökség jóságigazgatóságának helyiségében. Szerződési feltételek megtekinthetők dr. Kontz Viktor ügyvéd, az erd. püspökség jogtanácsosánál Gyulafehérvárt. Az erdélyi püspökség fentartja magának a jogot, hogy a haszonbérletet bárkinek odaadhassa, vagy új hirdetményt bocsásson ki.

Gyulafehérvár, 1918. jul. 3.

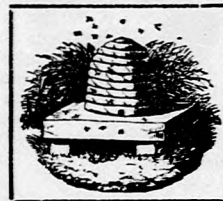
Hazafias köteleessége mindenkinek a VIII-ik hadikölcsönre jegyezni!

Gyulafehérvári Népbank R.-T.

érdekközösségben

a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársasággal

(Melynek alap- és tartaléktőkéi mintegy 150 millió korona)

(Melynek alap- és tartaléktőkéi mintegy 150 millió korona)

Eljogad betéteket: betétkönyv és folyószámlára a legelőnyösebb kamatozás mellett. **Leszámlát:** váltókat, számlákat és utalványokat. **Hittelt nyújt:** váltó, értékpapír és árufedezet mellett. **Áttutalásokat,** kifizetéseket eszközöl Középeurópa minden piacára. **Törlesztéses kölcsönöket nyújt:** földbirtok és házakra, 25—50 éves résztorlesztés mellett. Magasabb kamatozású ilyen kölcsönöket olcsóbb kamatozásra konvertál. **Értékpapírok** vétele és eladása. **Tőzsdéi megbízásokat** a fővárosi pénzügyintézetek feltételei szerint bonyolít le. Mindenféle áru, gazdasági gépek, szőlőtermelési eszközök, cement, vas, építőanyagok, szén, stb. eladása. Minden bank, értékpapír és áruforgalmi ügyben díjtalan tájékoztatással szolgál.

Felelős szerkesztő: Rass Károly.

Nyomatott a Püspöki Lyceumi könyvnyomdában (Schäser Ferenc) Gyulafehérvárt.